

Živilė BANDORIENĖ

PASIKALBĖKIM, MOKYTOJAU

POKALBIS SU AKTORIUM DARIUMI MEŠKAUSKU

Įdomios asmenybės, Lietuvos teatro ir kino aktorius Darius MEŠKAUSKO bičiulystė su lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Živilė BANDORIENE prasidėjo praėjusio amžiaus devintajame dešimtmetyje Vilniaus 23-iojoje vidurinėje mokykloje (dabar – Simono Daukanto gimnazija). Mokytoja ir mokinys, susitikdami kartą ar du per metus, turi nesibaigiančios emocingos šnekos apie teatrą, kūrybines, asmenines patirtis, likimus...

TEACHER, LET US TALK. AN INTERVIEW WITH THE ACTOR
DARIUS MEŠKAUSKAS

The friendship between the Lithuanian theatre and film actor Darius MEŠKAUSKAS and the literature teacher Živilė BANDORIENĖ began in the 1990s at the 23rd Secondary School (now the Simonas Daukantas Gymnasium) in Vilnius. During their meetings, which occur twice a year, the teacher and the student have endless emotionally charged conversations on the themes of theatre, creative and personal experience, and fate.

Darius Meškauskas. Ado VASILIAUSKO nuotrauka

*ŽIVILĖ BANDORIENĖ. 2012 metų sausio 18 dieną kalbėjome apie poetą Justiną Marcinkevičių, apie žmogaus kodą. Dabar 2017-ieji, liepos 30-oji. Pokalbis, manau, bus banguo-
tas kaip ir ši vasara. Bet, anot filosofo Montaigne'io, „iš visų veiklos rūšių pokalbis man yra ir pats maloniausias, vaisin-
giausias bei natūraliausias proto lavinimo būdas“. Šiandien lavinsime protą kalbėdamiesi apie edukaciją.*

DARIUS MEŠKAUSKAS. Man nepatinka tas žodis „edukacija“. Aš esu mokytojas.

*Gerai, mokytojau. Esi teatro ir kino aktorius, mokai jau-
nus žmones Klaipėdos universitete, Teatro ir muzikos akade-
mijoje, o kas pačiam davė pirmąsias pamokas?*

Man mokytojas – tai ne tik kokio dalyko ar profesijos mo-
kymas. Tai susiję su emocine atmintim. Juk per emocijas, arba
jų dėka, visa informacija įsirašo į atmintį ir tik tada tampa
patirtimi, giluminiu žinojimu.

Mano gyvenime mokytojų, su kuriais buvau susijęs emo-
ciškai, buvo keletas: mano senelė, Jūs mokykloje, profesorė
Irena Vaišytė konservatorijoje, o vėliau kai kurie režisieriai.
Pakeliui gyvenime vis atsiranda naujų, kurių mintys įkrenta
tau į atmintį, tarytum supurto, priverčia nubusti ir praregėti.

*Kiekvienas susitikimas su Tavimi mane nustebina ir džiū-
gina: vis giliau bendri į filosofiją, į dvasinį pasaulį, gal va-
dovaujiesi Sokrato žodžiais „aš žinau, kad nieko nežinau“?*

Paradoksalistas esu...

O! Prašyčiau paaiškinti.

Paradoksas gimdo nuostabas, atradimo jausmą. Tai žadina
teigiamas emocijas, ir tada mokymosi procese nėra prievartos.
Viskas teikia džiaugsmą, todėl žmoguje, kaip tame elektros
laide, neatsiranda varžos.

Kaip išjudini savo studentų mąstymą? Aiškini, bariesi ar...

Uždavinėju klausimus, kurie priverčia juos klausinėti.
Žmogus išgirsta informaciją, kai gauna atsakymą į savo su-
formuluotą klausimą. Kažkur skaičiau, kad litvakų pradinėse
klasėse pažymys mokiniams buvo rašomas ne už atsakymus,
o už klausimus.

*Įdomu, kaip parenki tekstus, o gal kuriate visi drauge? Ko
ieškote draminiuose kūriniuose?*

Geriausia, kai tekstus atneša patys studentai. Tada tai jų tekstai, kurie atsiliepia į jų skausmą. Žinoma, kurti kartu yra labai svarbu, visi suvokia savo svarbumą procese. Tai kur kas produktyviau, nei aš nurodinėčiau, o jie vykdytų. Mano tikslas – pažadinti studentų kūrybinę imuninę sistemą. Jie turi patirti kūrybos džiaugsmą, juo užsikrėsti, tapti nuo jo priklausomi. Tada tai nebus darbas ir net kūrybinė kančia bus saldžiai maloni. Tai dar vienas paradoksas.

O kaip elgiatės su personažais?

Reikia pabūti personažo prokuroru, tik paskui advokatu. Mane mokino, kad aktorius turi būti tik savo personažo advokatu, bet juk geras advokatas iš savo „kliento“ reikalauja pasakyti visą tiesą, kitaip jis negalėsias jo ginti. Reikia suvokti nepagražintus personažo poelgius ir tik po to jį teisinti. Analizuoti, kokie buvo jo motyvai, aplinkybės, ko jam trūko gyvenime, kad jis tapo toks, o ne kitoks.

Studentai mato Tave vaidinantį. Kartais vaidini su jais. Ar po spektaklių aptarinėjate, kas vyko scenoje?

Aptarinėti, kalbėtis būtina. Juk kiekvienas po spektaklio išsineša savo įspūdžius. Reikia visiems kartu suvokti ir aptarti klaidas. Tik taip atsiranda ansamblis. Kitu atveju kitame spektaklyje visi vaidins po vieną, be partnerių. Nebus aišku, kas vyksta – tik nesibaigiantis aktorių grožėjimasis savimi...

Koks jausmas, kai mokai savo draugų vaikus?

Nustembu, kad tiek ilgai jau gyvenu.

Prasitarei, kad jiems esi mokytojas psichologas, mokytojas psichiatras. Ką sakai jiems apie pasaulį?

Sakau, kad matyti ir žiūrėti, klausyti ir girdėti – tai ne tas pat. Reikia mokytis girdėti ir matyti. Bet mūsų tuštymė neleidžia to daryti. Dar sakau, kad nereikia bijoti klaidų, nes tik iš savo klaidų mokomės. Būtų gerai, kad iš svetimų, bet tai reti atvejai. Sakau, kad nežinojimas irgi gerai, nes į nežinančių žmogų labai įdomu žiūrėti ir stebėti jį. Sakau, kad pasaulis nepažinus ir tai yra gerai, nes to suvokimas ir gimdo norą pažinti, skatina vyksmą, judesį, kelionę...

Ar tiki mistika? Šiame postpostmoderniame pasaulyje keistai skamba mano klausimas, bet...

Viską, ko mes nesuprantame, nepažįstame, įvardiname kaip mistiką ar intuiciją, bet kai pasikapstome, paaiškėja, kad jokios mistikos nebuvo. Gyvenime tiek sluoksnių, kad visko išsiaiškinti ir paaiškinti nepavyks, bet stengtis reikia. Kita vertus, paslaptis scenoje reikalinga, o žinojimo aktoriui reikia tiek, kad jis jaustųsi laisvas.

Kaip Tavo mokytojavimui (edukacijai) padeda vėjas, debesys, žvaigždės, saulė, mėnulis, jūra, moterys? Juk esi kūrėjas.

Gamta gydo. Šioj profesijoj labai svarbu išmokti ilsėtis. Dažniausiai mes, scenos žmonės, esam darboholikai. Tai mil-

žiniškos psichologinės perkrovos. Labai svarbu sustoti ir pasakyti sau: aš dabar ilsiuosi, man reikia vėjo, debesų, žvaigždėto dangaus, jame įstrigusio mėnulio. Be to, gamta atidaro tavo vaizduotę, treniruoja emocinę jėgą...

Apie moteris nutylėjai. Ar labai svarbu mokytojo išvaizda: akys, mimika, šypsena, rankų mostai, apranga, kvapai?

Moterys, žinoma, labai svarbu, bet jomis su niekuo nežadu dalintis, o visus išvardintus dalykus pavadinčiau charizma. Ji svarbi visose profesijose. Tik reikia suvokti, kad pagrindinis tikslas – mokinio atrakinimas, o ne tavo paties išraiška. Manau, mokytojas gali būti visoks. Svarbu, kad reikiami procesai vyktų mokinyje.

Koks tavo DNR?

Utopija... Savo DNR – tapatybę – labai įdomu žinoti, tai kaip romano skaitymas. Internetu mačiau eksperimentą, kai žmonėms, kurie buvo nepakantūs kitoms rasėms ar tautoms, atliko DNR tyrimą, ir paaiškėjo, kad jie patys turi tų nemėgstamų tautų kraujo. Viena iš moterų pasiūlė visiems pasaulyje išsitiirti – tada nebūtų karų. Tai dar viena utopija. Manyje irgi daug visko. Rusai, prancūzai, olandai, lietuviai. Beje, šį pavasarį susipažinau su savo antros ar trečios eilės dukterėčia Taipėjūje. Ji kinė. Aš save suvokiu kaip lietuvį. O utopiją – kaip siekiamybę, viršūždavinį. Siekiamybė yra aktoriaus dievas. Iš jos gauna energijos pasakodamas istoriją.

Labai įdomiai pasukome pokalbį. Daug ko mes nežinome. Kvantinė fizika lemia, kad žmonės, kaip tos dalelytės kosmose, įkrenta į tą pačią orbitą. Ir tas susitikimas Taipėjūje – kvantinės fizikos dėsnis. Na, mano toks įsitikinimas. Grįžkim į žemę. Kas tau svarbiau darbe, gyvenime – tango ar džiazas?

Teks ir man, mokytoja, pasidomėti kvantine fizika. Nežinau, kas svarbiau, bet žinau, kas man svarbu ir džiaze, ir tango. Tai bendravimas. Kai tango – tu bendrauji su vienu partneriu, o džiaze jų daugiau. Be bendravimo, be keitimosi energija ir viena, ir kita beprasmiška.

O ką darytum, jei mokinyis tris kartus Tavęs išsižadėtų?

Jei mokinyis tris kartus manęs išsižadėtų, neskubėčiau teist jį tą pačią akimirką. Atsitraukčiau ir laukčiau, ar jis ko nors išmoks iš savo klaidų, apmąstys ne tik situaciją, bet ir gyvenimą. Galų gale aš juk irgi klystu...

Dabar, mokytojau, pakalbėkim apie Tave – aktorių. O gal artistą?

Kaip suprantu, „artistas“ – ne tik profesija. Tai jau įvertinimas, statusas...

Matau Tavo šypsenėlę... Bet juk iš tiesų – statusas. Argi jo nenusipelnei? Kokį personažą norėtum suvaidinti, kuris, sakykim, dar nesukurtas jokiame pasakojime?

Aš visada ieškojau ne konkretaus personažo, o temos, personažo – reiškinio. Kur būtų ką vaidinti.

Darius Meškauskas Augusto Strindbergo dramoje „Tėvas“. Režisierė – Mara Kimmelė. Klaipėdos dramos teatras. 2016. Algirdo KUBAIČIO nuotrauka

O Kvazimodas?

Kodėl gi ne? Labai didelė šio personažo amplitudė. Vidinis konfliktas. Nėgražiamame kūne graži siela.

Gal retai būna gražiamame kūne graži siela? Nors senieji graikai mąstė kitaip.

Retai. Ir kurti tokį žmogų labai įdomu. Gatavas išankstinis išbaigtumas: nėra siekiamybės, sotumo jausmas, kompleksų neturėjimas. Iš kur tie kompleksai, jei viskas tobula.

Vadinasi, kompleksai ir vidinis dramatismas padeda. Ar kiekvienas spektaklis, kuriame vaidini, Tave „edukuoja“, tai yra moko?

O taip. Jei personažas tavęs nemoko, tai nieko su tavim ir neįvyksta, tu nenustebini savęs. O jei nenustebinsi savęs, tai ir žiūrovas nenustebs.

Klausausi, kaip kalbi, ir galvoju: kas yra garso – balso jausmas? Garsų ištarimas, intonacijos, tembras? Kokia kalbančio partnerio reikšmė? Kaip yra šiandien greitakalbėje ir be stabdžių lekiančioje visuomenėje?

Žinoma, aktorius turi išmanyti, kas tai yra toji sceninė kalba, bet man atrodo, kad svarbiausia – noras būti suprastam

pirmiausia tavo partnerio scenoje su juo, po to – jau žiūrovo. Tas noras privers aiškiai artikuliuoti mintis, o tada jau ir žodžius. Manau, seka būtent tokia.

Kartą per radiją išgirdau vienos popmuzikos kūrėjos mintį, kad lietuvių kalba trukdanti dainų tekstams, kad anglų kalba geresnė muzikai. Tai kaip čia su tuo garso jausmu?

Lietuvių kalbos fonetika labai tinka melodijai. Ir popmuzikai taip pat. Svarbiausia – žinutė, kuria kūrinys nori pasidalyti, o ne vien tik garsinės moduliacijos be prasmės ir jausmo. Dažniausiai tai grožėjimasis savimi, narcisizmas.

Vaidinai daugybėje pasaulio vietų vietelių. Lietuvių kalba trukdė žiūrovams?

Italų aktorius Benini Romoje mums šaukė *Troppo bello* ir po to gyrė lietuvių kalbos skambesį.

Įdomu – kiek kartų vaidinai Hamletą? Sykį sakei skaičių. Primink. Juk jie visi, tie kartai, skirtingi? Beje, ar ir Tu svajojai (taip sako daugelis aktorių) gauti tą vaidmenį?

Kiek tų vaidinimų su manimi – Hamletu būta, tiksliai jau nebeprisakyčiau. Suprantama, Hamletas spektakliuose keičiasi. Jis tarsi gyvūnas, prisitaikantis prie laiko, aplinkos, aplinkybių, kurios mus supa. Suvaidinti Hamletą nesvajojau.

Bravo. O kaip traktuoji Klaudijų?

Per paskutinį pokalbį šiuo klausimu su režisieriumi Oskaru Koršunovu aptarinėjome, kad Klaudijus gali būti labai progresyvus, gero valstybei norintis žmogus, kuris susidūręs su kliūtimis turėjo rinktis blogybę. Nužudyti brolių. Vardan gerovės padaryti nusikaltimą. „Drakonas mirė, drakonas gyvas.“

Seniai seniai, aname tūkstantmetyje, viename žurnale radau Tarkovskio mintį, kad „Hamlete“ svarbiausias veikėjas yra Gertrūda.

Įdomi mintis.

Darius Meškauskas – Tinkeris Sarah Kane dramoje „Apvalytieji“. Režisierius – Oskaras Koršunovas. OKT-Vilniaus miesto teatras. 2016. Dmitrijaus MATVEJEVO nuotrauka

Norėtum suvaidinti Klaudijų?

Tai kad yra kas vaidina.

Įdomūs Tavo Hamletas, Tėvas ir ponas Voldemaras. Jie toje pačioje orbitoje. Pirmieji du turbūt bus vis kitokie, kol juos vaidinsi, pono Voldemaro nepakeisi, deja... Kaip tų personažų istorijoms ruošiesi?

Bandau suvokti tą žmogų. Atrasti jo esmę, Voldemaro esmė – tai jo siekiamybė. Jis labai norėjo tapti Lietuvos Musoliniumi. Rotmistras Strindbergo „Tėve“ – berniukas su dideliu nevisavertiškumo kompleksu. Yra frazė: „Tėvas ir mama manęs nenorėjo, todėl maniau, kad tapau pilnaverčiu žmogumi, kai mūsų gyvenimai susiliejo į vieną...“ Reikia atrasti personažo spyruoklę, tada gali žaisti tuo žmogumi. Beje, kodėl, mokytoja, pasirinkot mano tuos, o ne kitus personažus?

Prisipažinsiu: pasiutiškai asmeniškai buvo, kai žiūrėjau tuos spektaklius. Veikė emocinis santykis su Tavimi, buvusiu mokiniu, ir Tavimi, puikiu aktoriumi... drįstu sakyti – artistu. Personažai stiprūs, sudėtingi, nelaimingi, jų istorijos tragiškos. O Tavo suvaidintas Voldemaras filme „Savaniai“ buvo velniškai įtaigus: kiekvienas krustelėjimas, didsnis ar mažesnis veiksmas, balso moduliacija, veido raukšlėlės, akys etc. kalbėjo apie labai įdomų valdžios ištroškusį eruditą politiką, anų laikų žmogų. Filme Tau nebuvo lygių. Va taip.

Ačiū.

Ar norėtum sukurti savo scenarijų?

Aš labiau atlikėjas, interpretatorius.

Grįžkime prie Montaigne'io minčių apie pokalbį. Ar mušiem pavyko?

Dabar nežinau.

Gal sakome: „Laukite tęsinio“? Kur nors, kada nors...

Sakome...

Darius Meškauskas – Hamletas. Taipėjus.
Tomo ŽAIBAUŠ nuotrauka

Darius Meškauskas – profesorius Augustinas Voldemaras.
TV seriale „Laisvės kaina. Savaniai“ kadras.
Kompanija „Videometra“

Keliaukime į praėjusį tūkstantmetį. Mokyklinis teatras. Pirmasis Tavo vaidmuo Justino Marcinkevičiaus dramoje „Ikaras“. Ar tebeturi tą ikarišką norą skristi?

Jeį prarasiu motyvaciją būti šioje profesijoje, išėsiu iš jos. Ir sparnai bus ištirpę.

Mano utopija: sparnus ir norą skristi galima išsaugoti iki paskutinio skrydžio žemėn.

Puiki utopija.

Živilė BANDORIENĖ

„Hamleto“ pertraukėlė. Atėnai.
Tomo ŽAIBAUŠ nuotrauka

